

Rein tekst 2015: Lærerveiledning

Velkommen til Rein tekst 2015

Målet med Rein tekst er at elevene skal bli inspirert å lese mer. Vi håper tekstene i antologien bidrar til dette, og at dere får nytte av forslagene til opplegg i denne lærerveiledningen. Vi håper også at dere som lærere gir elevene tid til å diskutere, og at dere legger til rette for videre lesing blant elevene etter at arbeidet i klasserommet er over.

I den reviderte læreplanen i norsk står det at «opplæringen i lesing skal stimulere elevens lyst og evne til å lese og skrive, og innebærer at eleven skal lese ulike tekster, både for å lære og for å oppleve.» Elevene må derfor få «engasjere seg i tekster og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft.» Litteraturen spiller her en nøkkelrolle. Den gode leseopplevelsen er sentral for å skape engasjement for lesing blant unge. Oppgavene i denne lærerveiledningen legger vekt på å la elevenes opplevelser komme til orde og å få frem mulighetene i litteraturen. Utdrag og oppgaver skal stimulere til leselyst, gi rom for utveksling av tanker, synspunkter og meninger, og bidra til refleksjon over den litterære erfaringen.

I lærerveiledningen vil dere finne diskusjonsoppgaver, oppgaver i litterær vurdering og skriveoppgaver. Alle oppleggene knytter seg til kompetansemålene i den reviderte læreplanen, og er laget på en måte som skal gjøre det oversiktlig og enkelt å ta dem i bruk.

Den didaktiske rammen rundt oppleggene er prosessorientert lesing, en god og fleksibel metode for å vekke lyst og engasjement for litteratur. Vi har delt opp oppgavene i fasene før, under og etter lesingen. Målet er at teksten åpnes for elevene, og at de får bidra aktivt med utgangspunkt i egne opplevelser og erfaringer. Samtidig får du som lærer muligheten til å fungere som modell i de delene av lesingen der du mener at elevene dine trenger støtte.

Mange aktiviteter kan gjennomføres med et slikt metodeverk. Det er derfor også mange muligheter til å variere den leseundervisningen som finner sted i en slik didaktisk ramme, og det er mulig å kombinere de konkrete forslagene i lærerveiledningen.

For å lage en god antologi er vi avhengig av tilbakemeldinger fra dere som bruker den i skolehverdagen. I løpet av høsten vil vi be dere fylle ut et skjema for tilbakemeldinger, og vi blir svært takknemlig for alle som svarer.

Lykke til med det viktige arbeidet dere gjør for å motivere til lesing og skape interesse for litteratur blant elevene!

Hilsen oss i Foreningen !les

Rein tekst: Forslag til undervisningsopplegg

--

DEL 1: Generelle opplegg

Samtale i hel klasse om litterær kvalitet

Se an klassen. Er det få av elevene som leser bøker, kan det være en idé å starte samtalen med utgangspunkt i TV-serier. Be elevene komme med sine kriterier for at en TV-serie skal være god, og hvem som avgjør om en TV-serie er god. Diskuter deretter kriterier for en god bok.

1. La elevene bruke tid på å tenke over sine favorittbøker, og hva som gjorde at disse leseopplevelsene var spesielt gode.
2. Be elevene dele favorittene sine med klassen og snakk om hva elevene synes kjennetegner gode bøker de har lest. Hva er det viktigste for å få lyst til å lese og for å like en bok? Har det noe å si hvordan har fått vite om boken (reklame, omtale, tips fra venner osv.)? Hvilken rolle spiller forfatteren, sjangeren, emnet/temaet, personene, handlingen, måten den er skrevet på? Har omstendighetene rundt lesingen noe å si (nettopp blitt slutt med kjæresten, begynt på ny skole osv.)?
3. På bakgrunn av samtalen forsøker klassen å bli enige om 5-10 punkter som kjennetegner en god bok. Lærer og elever noterer disse kriteriene til senere bruk.

Innledende opplegg til Rein tekst-antologien:

Målet med dette opplegget er å bli kjent med antologien, skape forventninger til tekstene, og gi elevene en uhøytidelig inngang til arbeidet med litteraturen.

1. Del elevene inn i par eller i små grupper. Del ut Rein tekst-antologien og be hver gruppe ta for seg et utdrag. Elevene skal ikke lese utdraget, men ut fra tittel, forsidebilde og ingress komme fram til hva utdraget handler om. Her er det lov å bruke fantasien.
2. Deretter noterer gruppa stikkord til en kort og overbevisende presentasjon av utdraget.
3. Hvilke presentasjoner virker mest overbevisende? Avslutt med å lese «det virkelige» utdraget høyt i klassen for å se hvor langt eller nærme sannheten presentasjonen var.

DEL 2: Opplegg til de enkelte utdragene

Terry Hayes: *Jeg er pilegrim*

Litterær vurdering

FØR:

Snakk om spenningslitteratur

Hva er det som gjør en tekst spennende å lese?

Hvor viktig er handlingen for at en tekst skal være god?

I hvor stor grad er dramatikk viktig?

Hvor viktig er det med konflikter som setter i gang tanker og følelser hos de sentrale personene i teksten (såkalt indre handling)?

I hvilken grad kan forventningen om at noe skal skje være med på å gjøre en tekst spennende?

Hvor viktig er personenes karakter for spenningen?

UNDERVEIS:

Be elevene notere noen stikkord til den umiddelbare leseopplevelsen.

Elevene kan gjerne streke under partier i teksten som gjør inntrykk på dem, som overrasker, eller som minner om noe de har sett eller lest tidligere.

ETTER:

La elevene snakke om stikkordene sine i grupper à 3-4 personer.

-Hva gjorde inntrykk på dem da de leste utdraget?

-Hva synes de var spesielt med denne teksten?

Vurdering:

La elevene snakke sammen i gruppen om hva de synes er bra og/eller dårlig med teksten, og hva de eventuelt synes kunne vært bedre. Lag en liste over de tingene som er med på å gjøre teksten god (argumenter for), og en liste over ting som trekker ned (argumenter mot). Be elevene skrive så mange fordeler og ulemper som de klarer.

Diskusjon og vurdering i hel klasse:

La gruppene fortelle hva de har kommet frem til.

Deretter vurderer klassen utdraget: Liker elevene teksten? Synspunktene må begrunnes.

Klassen vurderer begrunnelsene og noterer de beste argumentene for og mot på tavlen, for eksempel fem gode argumenter for og fem gode argumenter mot. Hvis klassen har gjennomført opplegget om litterær kvalitet kan argumentene med fordel sammenliknes med de 5-10 kriteriene fra denne oppgaven og diskuteres: Henger argumentene sammen? Kan de kombineres? Støtter de hverandre eller trekker de i ulik retning?

Til slutt oppfordres elevene til å gi uttrykk for om de får lyst til å lese resten av boken?

Hvorfor/hvorfor ikke?

Opplegget over er et eksempel på oppgavetyper vurdering eller kritisk lesing. Den kan derfor fungere som forarbeid hvis elevene skal skrive en bokanmeldelse.

På <http://foreningenles.no/reintekst/> finnes det en mal som kan fungere som støtte i det videre arbeidet med bokanmeldelser: «Hvordan skrive en anmeldelse». Se også s 26 i denne veiledningen.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

*-Lese et utvalg samtids tekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk
forholder seg til vår tid (VG3)*

Birger Emanuelsen: *Fra jorden roper blodet*

Litterær vurdering

FØR:

Birger Emanuelsen vant i år Ungdommens kritikerpris for *Fra jorden roper blodet*, en pris der ungdom i videregående skole kårer årets beste voksenbok. Synes klassen det var riktig valg? Diskuter i fellesskap hva som gjør en tekst god. Er det forskjell på hvilken samtidslitteratur unge og voksne lesere liker? Bli enige om hvilke kriterier dere skal se etter før lesingen. Bruk opplegget for vurdering av litterær kvalitet i denne lærerveiledningen. Be elevene skrive ned disse kriteriene slik at de har dem tilgjengelig når de leser. Be elevene lese teksten to ganger.

UNDERVEIS:

Leselogg. Elevene leser teksten med kriteriene foran seg og noterer i hvilken grad teksten lever opp til kriteriene. Er det behov for andre kriterier? Noter også spørsmål til teksten.

ETTER:

Diskuter spørsmål til teksten samlet – slik at alle er enige om tekstenes innhold.

Alle får fem minutter på å notere ned tre positive og tre negative argumenter om teksten.

Diskusjon med sideperson der man presenterer argumentene sine for og mot.
Alle får mulighet til å justere argumentene.

Diskusjon i hel klasse: Fortjente *Fra jorden roper blodet* å vinne Ungdommens kritikerpris?
Les juryens begrunnelse på <http://ungdommenskritikerpris.no/>

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

Maria Navarro Skaranger: *Alle utlendinger har lukka gardiner*

Diskusjonsoppgave

FØR:

Diskuter med klassen hvilke forventninger elevene har til hva en roman er/skal være. Har de noen forventninger til innhold, karakterer, form og språk?

UNDERVEIS:

Elevene kan gjerne markere i teksten eller notere mens de leser.

For eksempel:

- Spørsmål til teksten
- Setninger og formuleringer de liker/ikke liker

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av teksten.

Går det an å skrive sånn? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvorfor har forfatteren valgt å skrive på denne måten?

Hva har språket å si for en tekst?

Hva synes du om hovedpersonen?

Hva synes du om teksten?

Hvorfor er dette en roman?

Boka heter *Alle utlendinger har lukka gardiner*? Hva ligger i det? Gir det mening?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

Ida Jackson: *Morfar Hitler og jeg*

Diskusjonsoppgave og skriveoppgave

FØR:

Via et googlesøk oppdaget Ida Jackson at morfaren hennes hadde vært aktiv på nazistenes side under andre verdenskrig og redaktør for tidsskriftet *Germaneren*. I utdraget forsøker hun å sette ord på sjokket, skammen og det å ha en familiehemmelighet.

Morfar Hitler og jeg er en biografi med en personlig jeg-forteller. Forfatteren forteller om seg selv, sitt forhold til morfaren, og hvordan hun prøver å forstå de valgene morfaren tok. I denne sammenhengen kan det være fint med en samtale rundt det selvbiografiske, og om det å ta opp et tema som familiehemmeligheter. Det kan være lurt å forsikre seg om at alle forstår begreper som *nazist*, *NS*, *SS*, *Østfronten* og *frontkjemper*.

Diskuter med klassen hvilke forventninger elevene har til en selvbiografisk tekst om avdekkingen av en stor familiehemmelighet. I den videre diskusjonen går det an å ta utgangspunkt i spørsmål som dette.

- Hva vil det si å skrive biografisk?
- Hva vil det si å skrive personlig?
- Er det greit å skrive om sitt eget liv (eller deler av det) i en bok?
- Er det greit å skrive en bok om et annet menneskes liv? Når er det eventuelt greit, når er det ikke det?
- Skal journalister og forfattere være varsomme når de skriver om mennesker som er døde i dag og som har vært «på feil side» under krigen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Her kan elevene lese «vær varsom-plakaten», pressens etiske regler.

<http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Her kan elevene lese innlegg i debatten om hvorvidt sakprosaforfattere (og filmskapere) i likhet med pressen bør ha noen etiske regler de må følge;

<http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Rett-til-a-skive-hva-som-helst-7359950.html>

<http://www.minervanett.no/forfattere-uten-barnesikring/>

<http://klassekampen.no/60584/article/item/null/filmer>

UNDERVEIS:

Elevene noterer eller streker under partier i teksten som gjør inntrykk på dem.

ETTER:

Ha en diskusjon i klassen. Det går an å ta utgangspunkt i spørsmål som dette:

- Forfatteren skriver at historieundervisningen om andre verdenskrig i stor grad hadde dreid seg om de norske heltene, ikke skurkene. Et det slik at det alltid er heltenes historie som får størst plass? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det greit at Ida Jackson skriver bok om morfaren og familiens hemmelighet? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har alle familier en familiehemmelighet?
- Hva kan en slik hemmelighet bestå i?

Skriveoppgave:

1. Å skrive biografisk. Å være etterkommer av en frontkjemper har vært (og er fortsatt) tabubelagt. De senere årene har vi i mediene og i bokutgivelser imidlertid sett en større åpenhet rundt temaet.

Skal journalister og forfattere ta spesielle hensyn når de skriver om mennesker som er døde i dag og som har gjort noe de fleste vil anse for å være galt?
Skriv en sakprosatext der du drøfter spørsmålet.

2. Ida Jackson skriver i *Morfar, Hitler og jeg* om hvordan hun søker på Google og kommer over familiens hemmelighet.

Dikt opp et familiemedlem og en familiehemmelighet, og skriv en personlig, tekst om det fiktive familiemedlemmet og om da du avslørte den store familiehemmeligheten. Bruk Ida Jacksons tekst som modell.

Se film for læreren om gode skrivestrategier her:

<http://www.skriresenteret.no/ressurser/skrivestrategier-pa-ungdomstrinnet/>

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-skrive tekster med tema og fagterminologi som er tilpasset eget utdanningsprogram, etter mønster av ulike eksempeltekster(VG1)

-skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)

-skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

Pierce Brown: *Red Rising - Rød revolt*

Diskusjon

FØR:

Gruppearbeid

Elevene får i oppdrag å bruke ulike digitale kilder og finne ut mer om science fiction-og dystopi-sjangeren. Ta utgangspunkt i bonusstoffet på foreningenles.no/reintekst der det finnes en sjangerdefinisjon satt opp i punktform i tillegg til eksempler på sjangere og referanser til videre lesing.

En alternativ fremgangsmåte er å be én eller flere elever som allerede er interessert i sjangeren/sjangrene forberede en kort presentasjon.

UNDERVEIS:

Elevene ser etter sjangertrekk mens de leser. De kan notere eller streke under partier i teksten.

ETTER:

Klassediskusjon

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av teksten.

Snakk deretter om science fiction-sjangeren og diskuter i hvilken grad *Red rising* kan sies å være et eksempel på en eller begge sjangre (hvilke av sjangertrekkene fortellingen benytter seg av).

- Hvordan beskrives samfunnet?
- På hvilke måter er dette en kritikk av samfunnet vi lever i? Begrunn svaret.
- Hvordan kommer de kritiske holdningene til uttrykk?
- Hva er fortellerens holdning? Begrunn svaret.
- Hvordan preger våre verdier den måten vi forteller historien på?

I flere anmeldelser blir *Rød revolt* betegnet som en dystopi. Blant annet her:

http://www.barnebokkritikk.no/episk-dystopi-debut/#.VX6Q_fntmko

I en artikkel på barnebokkritikk.no skriver kritiker Gro Jørstad Nilsen om den dystopiske trenden innen ungdomslitteraturen.

<http://www.barnebokkritikk.no/intet-hap-for-fremtiden/#.VX6RXvntmko>

- Har elevene noen tanker om hvorfor slike dystopiske bøker er så populære om dagen, og hvordan denne tematikken forholder seg til vår tid?
- Blir unge mennesker framtidspessimister av å lese dystopisk litteratur?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-lese et representativt utvalg samtidstekster; skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

Agnès Ravatn: *Operasjon sjølvdisiplin*

Diskusjon og skriving

FØR:

Klassesamtale:

Legg opp til samtale med klassen om forventninger til en selvhjelpsbok. Ta utgangspunkt i spørsmål som:

- Hva tror de at en bok med tittelen «Operasjon sjølvdisiplin» handler om?
- Hva er prokrastinering?

UNDERVEIS:

Elevene leser og noterer underveis:

- Spørsmål til teksten
- Argumenter de synes er gode/er enige i
- Argumenter de synes er svake/er uenige i

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av teksten i klasserommet.

Diskuter spørsmål og argumenter fra leseloggen.

Her går det an å ta utgangspunkt i spørsmål som:

- Kjenner dere dere igjen?
- Er dette ei selvhjelpsbok? Hvorfor/hvorfor ikke
- Hva synes dere om råda som forfatteren gir? Virker de? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Trengs slike råd? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Liker dere teksten? Hvorfor/hvorfor ikke?

Skriveoppgave:

Ravatn åpner kapittelet «Passiv dødshjelp» slik: «Prokrastinering er den mest utstrekke, og den mest fortvilande, forma for sjølvdisiplinsvikt.»

Kjenner du til andre former for selvdisciplinsvikt? Eller kanskje du har tanker om områder i livet der folk rett og slett burde skjerpe seg?

Ta for deg et fenomen som er uttrykk for at folk burde ta seg kraftig sammen.

Skriv en humoristisk tekst der du beskriver fenomenet, og argumenterer for hvorfor dette er et problem for dem som sliter med det. Formuler deretter tips til hvordan en kan opparbeide seg større grad av selvdisciplin eller økte ferdigheter på området.

Bruk Ravatns tekst som modell.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-Gjøre rede for argumentasjonen i andres tekster og skrive egne argumenterende tekster på hovedmål og sidemål (VG1)

-Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)

-lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

Kjersti Wøien Håland: *Dommedøgn*

Diskusjon/vurdering

FØR:

Be elevene se på omslaget. Hva forteller omslaget? Hvilken følelse eller stemning får de når de ser på motivet, fargebruken osv.?

Hva sier tittelen? Hva tror elevene boka handler om ut fra omslag og tittel?

UNDERVEIS:

Be elevene notere stikkord til teksten, for eksempel:

- Noe de kjenner seg igjen i.

- Noe de lurer på, noe som gjør dem nysgjerrige.

ETTER:

Gruppe/klasediskusjon

- Hva gjorde inntrykk på dere da dere leste utdraget (jf. stikkord)?
- Hva synes dere var spesielt med denne teksten?
- Kom dere i en spesiell stemning under lesingen? Hvilken?
- Hva var det i teksten som fikk frem denne stemningen?
- Hva kan ha skjedd på sidene før utdraget? Begrunn svaret.
- Hvilket inntrykk har dere fått av hovedpersonene?

Klasediskusjon

Ta utgangspunkt i spørsmål som:

- Linn synes det er meningsløst å rekonstruere vikingskip, og sier: «Kvifor skal ein pynte på historia?»
- Er dere enige/uenige med henne?
- Er det riktig av Cecilie å kjøre den gamle på fjellet? Hvorfor/hvorfor ikke?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

- *lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*
- *lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)*
- *lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)*

Rainbow Rowell: *Eleanor & Park*

Diskusjon og skriving

FØR:

Be elevene se på omslaget. Hva forteller omslaget? Hva sier tittelen? Hva tror elevene boka handler om ut fra omslag og tittel?

UNDERVEIS:

Elevene trenger ikke å notere, men be dem legge merke til hva skifte i synsvinkel har å si for teksten, mens de leser.

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfatningen av teksten i grupper eller i plenum:

- Hva var det som skjedde her?
- Liker dere hovedpersonene? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er handlingen realistisk? Kunne det skjedd i virkeligheten?
- Kjenner dere dere igjen?
- Hva gjør det med lesingen av teksten at den er fortalt fra begge synspunkt?
- Klarer dere å leve dere inn i historien?
- Hva har formen å si for innholdet i utdraget?
- Hva tror dere skjer videre i boka?

Det har blitt sagt at all god litteratur handler om kjærlighet.

- Hvordan kan dagens forfattere skrive kjærlighetshistorier som unngår klisjéer fra flere tusen års litteratur?
- Hvordan skildre kjærligheten på en måte som er interessant (fremstår ekte, troverdig og moderne) for ungdom i vår tid?
- Hva slags kjærlighetshistorier ønsker dere å lese?

Skriveoppgave:

Eleanor & Park tilhører i egenskap av å være en kjærlighetsroman en litterær tradisjon. Les romanen *Eleanor og Park* og les en eldre kjærlighetsroman. Du kan for eksempel velge *Unge Werthers lidelser* av Johann Wolfgang von Goethe, *Victoria* av Knut Hamsun.

Hvilke følelser og egenskaper blir verdsatt i beskrivelsen av kjærligheten. Hvordan står disse verdiene i forhold til verdiene i samfunnet? Sammenlikn måten tekstene er fortalt på. Hvilken virkning har fortellemåten for måten forholdet beskrives på og for leserens innlevelse i teksten? Hvordan er de to fortellingene preget av verdier og tenkemåter i det samfunnet de har blitt skrevet i?

Skriv en tekst hvor du sammenligner tekstene.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-lese et utvalg samtids tekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

-analysere, tolke og sammenligne et utvalg sentrale norske og noen internasjonale tekster fra ulike litterære tradisjoner fra romantikken til i dag, og sette dem inn i en kulturhistorisk sammenheng (VG3)

David Zane Mairowitz og Geir Moen: Peer Gynt - Tegneserieroman Skrijving

FØR:

Klassesamtale

Samtale i klassen om forventninger til et utdrag fra en tegneserieroman.

- Er det noen elever i klassen som leser tegneserier/tegneserieromaner? Hvilke?
- Hva er bra med disse tekstene? Hva kan de som annen litteratur ikke kan?

UNDERVEIS:

Be elevene gjøre seg tanker og notere mens de leser.

- Hva synes du om hovedpersonen?
- Legg merke til ting som formidles i bildene som ikke formidles i teksten.
- Hvordan uttrykkes følelser og stemninger?

ETTER:

Klassediskusjon:

- Liker dere Peer? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan synes dere bildene formidler det som ikke kommer fram i teksten? Er det noen som har eksempler?

-Kjenner elevene historien om Peer Gynt? Det går an å lese det tilsvarende utdraget i originalversjonen, og/eller se en filmatisering av skuespillet. For eksempel: (Finn et eksempel)

Gruppeoppgave:

Les originalteksten. Hver gruppe dramatiserer et utdrag fra Peer Gynt og framfør for klassen.

Skriveoppgave:

Ta utgangspunkt i tegneserieutdraget fra *Peer Gynt*. Skriv fortellingen i et moderne språk. Forsøk å beskrive med ord de følelsene og stemningene som kommer fram på noen av bildene.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-skrive kreative tekster på hovedmål og sidemål med bruk av ulike språklige virkemidler (VG1)

-tolke og vurdere sammenhengen mellom innhold, form og formål i sammensatte tekster. (VG1)

-skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)

-lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

-skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

Lars Petter Sveen: *Guds barn*

Diskusjon og skriving

FØR:

Handlingen i *Guds barn* foregår i Palestina på Jesus tid. I utdraget møter vi soldater som Herodes har sendt ut for å drepe alle guttebarn under to år. Her er det offiseren Capito som forteller sin versjon av historien.

Ha en samtale i klassen om denne kjente historien. Fortsett med å lese bibelteksten om barnemordet i Betlehem i *Det nye testamentet*, evangeliet etter Matteus, kapittel 2, vers 16-18.

Kan leses på nett her: [http://www.bibel.no/Nettbibelen?](http://www.bibel.no/Nettbibelen?query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo)

[query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo](http://www.bibel.no/Nettbibelen?query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo)

UNDERVEIS:

Elevene kan gjerne markere i teksten eller notere mens de leser.

Be elevene notere stikkord om for eksempel:

- Inntrykk av fortelleren
- De ulike personene

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av teksten i grupper eller i plenum.

Deretter går det an å ta utgangspunkt i spørsmål som:

- Hvilket inntrykk fikk dere av fortelleren? Liker der ham? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilket inntrykk fikk dere av de andre personene? Hva med Cato? Liker dere ham? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvem er den gamle mannen som holder seg i skyggen?

-Hva synes du om Sveens versjon av fortellingen?

-Er den troverdig?

-Hadde det vært mer eller mindre interessant om han hadde valgt en annen forteller?

-Hvem ville du latt fortelle historien?

-Er denne teksten relevant i dag? Hvorfor/hvorfor ikke?

Skriveoppgave:

Les bibelteksten om barnemordet i Betlehem.

[http://www.bibel.no/Nettbibelen?](http://www.bibel.no/Nettbibelen?query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo)

[query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo](http://www.bibel.no/Nettbibelen?query=SyXGjvFYqNIZbs4N/mRmrRJNAkPaSzsWHEv6XzvdQ8Hhstr8Og7o5pDIabu1OiJo)

1. I Kapittelet «Små barn» i *Guds barn*, har forfatteren tatt utgangspunkt i en kjent bibelfortelling. I bibelen utgjør fortellingen bare tre vers. Ta utgangspunkt i den samme bibelfortellingen eller en annen bibelfortelling og skriv din versjon slik Sveen har gjort i utdraget.
2. Ta utgangspunkt i bibelteksten om barnemordet i Betlehem eller en annen kjent bibelfortelling. Sett historien til vår tid og skriv en moderne versjon av fortellingen.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

- skrive kreative tekster på hovedmål og sidemål med bruk av ulike språklige virkemidler (VG1)
- drøfte kulturmøter og kulturkonflikter med utgangspunkt i et utvalg samtidstekster (VG1)
- skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)
- lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)
- skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

John Jeremiah Sullivan: «På denne klippe» fra *Pulphead*

Diskusjon og skriving

FØR:

Klassesamtale:

Legg opp til samtale med klassen om forventninger til en dokumentar/reportasje. John Jeremia Sullivan blir sammenliknet med foregangsfigurer innenfor nyjournalistikken som Hunter S. Thomsen og Tom Wolfe. Kjenner elvene til begrepet «nyjournalistikk» eller «New Journalism»?

Elevene kan evt. lese om New Journalism her: <http://global.britannica.com/topic/New-Journalism>

UNDERVEIS:

Elevene kan markere i teksten eller notere stikkord til teksten, for eksempel:

- Inntrykk av fortelleren
- Noe de kjenner seg igjen i

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av reportasjen i klasserommet. Diskuter spørsmål og argumenter fra leseloggen, og ta for eksempel utgangspunkt i spørsmål som:

- Hva synes dere om fortelleren? Liker dere ham? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva synes dere om de andre personene som beskrives?
- I hvilken grad preges teksten av forfatterens fordommer?
- Har dere fordommer? Hvilke?
- Forfatteren har tatt utgangspunkt i et kristent miljø. Hva slags miljø ville dere skrevet reportasje fra? Hvorfor?
- Har det noe å si at forfatteren oppsøker miljøet han skriver om og er til stede fysisk? Bidrar det til å gjøre teksten mer eller mindre troverdig? Hvorfor?

Skriveoppgave:

Forfatteren av utdraget fra *Pulphead* går inn i oppdraget med en del fordommer. Finnes det miljøer du har fordommer mot?

Ta utgangspunkt i fordommene dine og lag en reportasje der du oppsøker et miljø slik Sullivan har gjort.

La reportasjen starte med setningen «Jeg hadde en perfekt plan».

Forslag til kompetansemål:

-Gjøre rede for argumentasjonen i andres tekster og skrive egne argumenterende

tekster på hovedmål og sidemål (VG1)

-Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)

-Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

Bonusstoff på nett:

Intervju med Sullivan: <http://www.gq-magazine.co.uk/entertainment/articles/2012-09/20/john-jeremiah-sullivan-pulphead-interview>

Francesca Borri: *I krigen - et vitnesbyrd fra Syria*

Diskusjon

FØR:

Klassesamtale:

Legg opp til samtale med klassen om forventninger til en reportasje fra Syria. Hva vet elevene om konflikten i Syria? Be dem gjerne lese om den på forhånd. For eksempel her:

<http://www.globalis.no/Konflikter/Syria%20>

<http://www.stavanger-kulturhus.no/STAVANGER-BIBLIOTEK/NORD-SOER-BIBLIOTEKET/SPOERSMAAL-OG-SVAR/Konflikten-i-Syria>

UNDERVEIS:

Elevene kan gjerne markere i teksten eller notere i en leselogg mens de leser.

- Be elevene streke under noe de synes er overraskende eller virker rart i teksten.
- Spørsmål/noe de lurer på.

ETTER:

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av reportasjen i klasserommet.

Diskuter spørsmål og argumenter fra leseloggen, og ta for eksempel utgangspunkt i spørsmål som:

- I hvilken grad preges teksten av forfatterens fysiske tilstedeværelse?
- Bidrar det til å gjøre teksten mer eller mindre troverdig? Hvorfor?
- Er Francesca Borriss versjon sann? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er Francesca Borriss versjon av Syria sannere enn Claire Alison (den erfarne TV-reporteren) sitt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det riktig å intervjuer en snikskytter? Hvorfor/hvorfor ikke?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

-Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

David Vann: *Goat Mountain*

FØR:

Be elevene lese anmeldelser av boka *Goat Mountain*, for eksempel disse.

http://www.nrk.no/kultur/bok/_goat-mountain_-1.11554491

<http://www.theguardian.com/books/2013/oct/20/goat-mountain-david-vann-review>

Ha en samtale i klassen om forventninger til utdraget.

UNDERVEIS:

Elevene kan gjerne markere i teksten eller notere mens de leser.

- Setninger og formuleringer de liker/ikke liker.
- Spørsmål til teksten.

ETTER:

Hva skjedde her?

Diskuter den umiddelbare oppfattelsen av teksten.

- Hvilket inntrykk fikk dere av fortelleren?
- Hva slags type er han? Liker dere ham? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilket inntrykk fikk dere av de andre personene?
- Hvorfor trykker hovedpersonen på avtrekkeren?
- Hvilke følger får det? Hva tror dere skjer videre?
- Liker dere utdraget? Hvorfor/ Hvorfor ikke?

Skriveoppgave:

Les boka *Goat Mountain* eller en av de andre bøkene som er representert i Rein tekst-antologien.

Anmeld boka på <http://foreningenles.no/reintekst/>.

Tips til hvordan du skriver en anmeldelse finner du på side 26 i denne veiledningen eller på <http://foreningenles.no/reintekst/>

Alle som anmelder bøker fra årets Rein tekst-antologi er med i trekningen av en bokpremie fra Foreningen !les.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet:

- lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)
- Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)
- Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

VEDLEGG:

Hvordan skrive en anmeldelse?

I en anmeldelse bør du svare på:

Hvordan opplevde DU boka?

Hva gjør boka god eller dårlig?

Hvorfor bør andre lese boka (eller la være)?

Ikke ta med alle punktene i anmeldelsen. Fokuser på det som er viktigst i din begrunnelse.

OVERSKRIFT:

Lag en overskrift som sier noe om boka eller leseropplevelsen din. En overskrift skal gi andre lyst til å lese anmeldelsen.

BOKA:

Kort om sjanger: Er det en fantasybok, krim, grøss, drama, humor...?

KORT innholdsreferat. Ikke mer enn tre-fire setninger. Nevn det viktigste, for eksempel karakterer eller hendelser. Ikke røp slutten!

Hvis boka er en del av en serie så bør det nevnes.

Det er også vanlig at man nevner tittel, forfatter og forlag.

OPPLEVELSEN AV BOKA:

Hvordan starter boka? Fengende, oppslukende eller treigt? Starter den rett inn i handling eller beskrivende?

Hvordan er spenningskurven og høydepunkt/vendepunkt, er det overraskelser eller blir handlingen forutsigbar?

Hvordan slutter boka? Brått, uventet, forventet, overraskende?

Var boka vanskelig å legge fra seg?

Er det indre eller ytre spenning, lett å kjenne seg igjen i, lett å leve seg inn i? – Hva gjorde at du levde deg inn i handlingen (eller ikke)? Miljøskildringene, karakterene, handlingen?

IKKE BRUK ORDET KJEDELIG – bruk synonymordboka og finn andre ord i stedet.

Ord som kan beskrive opplevelsen: gripende, troverdig, overraskende, morsom, ekkel, treg.

Provoserer forfatteren med vilje kanskje?

Fungerer boka som helhet? Passer begynnelsen, slutten og midten sammen? Passer språket og karakterene med handlingen?

ORIGINALITET:

Ligner den på andre bøker du har lest eller hørt om, er den kreativ og fantasifull eller er den klisjefyllt?

Etter Twilight ble det veldig populært med bøker/filmer om vampyrer og varulver. Er denne boka del av en trend?

Får boka deg til å se på vanlige hendelser med nye øyne?

TROVERDIGHET:

Er historien sannsynlig eller er det ikke realistisk det som skjer. Tenk også på karakterer og miljø.

I eventyr finnes troll. Og i en fantasybok er det sannsynlig at det dukker opp trollmenn med magiske krefter. I disse tilfellene må du spørre deg om det er troverdig i forhold til sjangeren og bokas fortelling. Ikke i forhold til virkeligheten. Synes du magien fungerer?

SPRÅK:

Var boka lett å lese – hvorfor eller hvorfor ikke?

Korte eller lange setninger, kjedelig, dødt eller overraskende, spennende, originalt?

Er det mye banning, dialektord og replikker eller er språket mer skildrende med språklige bilder, metaforer o.l.?

Synes du språkbruken passer til bokas innhold?

Er den skrevet på en måte som gjør den spesielt interessant?

OPPSUMMERING:

Hva handler denne boka egentlig om? Hvorfor tror du forfatteren har skrevet den?

Har boka noe viktig å si deg, noe viktig å si til andre eller gir den deg noe å tenke på?

Forteller boka noe om å være ung, eller sier noe som ungdom trenger/likes å lese om?

Hva er bokas styrke? Hva er det beste ved boken?

Hva er bokas svakhet? Hva irriterte deg?

Bør andre lese boka?